

BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI "BUTUN HAYOT DAVOMIDA O'QISH" TAMOYILI ASOSIDA KASBIY-PEDAGOGIK FAOLIYATGA TAYYORLASHDA XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBALARINI O'RGANISH.

Maxammadjonova Maxmuda

Andijon viloyati Paxtaobod tumani

Sehrli orolcha NMTT direktori

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17413681>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 10-oktabr 2025 yil
Ma'qullandi: 15-oktabr 2025 yil
Nashr qilindi: 22-oktabr 2025 yil

KEYWORDS

butun hayot davomida o'qish, uzluksiz o'rganish, kasbiy-pedagogik tayyorgarlik, xorijiy tajriba, o'qituvchi kompetensiyasi, innovatsion ta'lim, pedagogik mexanizmlar..

ABSTRACT

Ushbu maqolada bo'lajak o'qituvchilarni "butun hayot davomida o'qish" tamoyili asosida kasbiy-pedagogik faoliyatga tayyorlash masalasida xorijiy davlatlar tajribasi tahlil qilinadi. Maqolada Finlyandiya, Germaniya, Yaponiya kabi rivojlangan mamlakatlarning tajribalariga tayanilgan holda, ularning o'qituvchilarni uzluksiz o'rganishga yo'naltirishdagi samarali yondashuvlari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, bu tajribalarni O'zbekiston ta'lim tizimi sharoitiga moslashtirish bo'yicha takliflar ilgari suriladi. Tadqiqot natijalari bo'lajak o'qituvchilarda uzluksiz o'rganish kompetensiyasini shakllantirish mexanizmlarini takomillashtirishga xizmat qiladi.

XXI asrda ta'lim sohasida inson kapitalining roli ortib bormoqda. Globallashtirish va raqamli transformatsiya jarayonlari natijasida o'qituvchilik kasbi zamonaviy jamiyatda eng muhim ijtimoiy vazifalardan biriga aylandi. Bugungi kunda o'qituvchidan nafaqat fan bo'yicha bilim, balki uzluksiz o'rganish, yangi bilimlarni tez o'zlashtirish, o'z faoliyatini tahlil qilish va yangilash qobiliyatlari talab etilmoqda. Shu bois, pedagogik ta'lim tizimini modernizatsiya qilish jarayonida xorijiy davlatlar tajribasini o'rganish muhim ahamiyat kasb etadi.

Dolzarblik

Bugungi kunda ta'lim sifatining asosiy ko'rsatkichlaridan biri o'qituvchilarning o'z ustida ishlashga bo'lgan ehtiyoji va imkoniyatlaridir. "Butun hayot davomida o'qish" tamoyili ilg'or mamlakatlarda o'qituvchi kasbining markaziy komponenti sifatida e'tirof etilgan. Finlyandiya, Germaniya, Yaponiya, Kanada va Janubiy Koreya ta'lim tizimlarida o'qituvchilarning uzluksiz o'rganish faoliyati davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanadi. Ular muntazam ravishda kasbiy rivojlanish kurslarida qatnashadi, ilmiy-amaliy seminarlar orqali tajriba almashadi va o'z pedagogik kompetensiyalarini yangilab boradilar.

O'zbekiston ta'lim tizimida ham ushbu tamoyilning ahamiyati ortib bormoqda. Ammo xorijiy tajribalarni to'liq o'rganish, ularni mahalliy ta'lim tizimi sharoitlariga moslashtirish bo'yicha ilmiy-metodik yondashuvlar yetarlicha ishlab chiqilmagan. Shu sababli, xorijiy davlatlarning ilg'or tajribalarini tahlil qilish va ularni O'zbekiston sharoitida qo'llash mexanizmlarini takomillashtirish zaruriyatga aylangan.

Asosiy qism

Xorijiy tajribalarning umumiy tahlili

Finlyandiya ta'lim tizimida o'qituvchilarni tayyorlashda "lifelong learning" tamoyili markaziy o'rin tutadi¹. Pedagogik dasturlar o'qituvchining mustaqil fikrlash, muammolarni tahlil qilish va innovatsion yechimlar topish qobiliyatini rivojlantirishga yo'naltirilgan. Har bir o'qituvchi faoliyati davomida muntazam ravishda malakasini oshiradi, bu jarayon davlat tomonidan nazorat qilinadi va rag'batlantiriladi.

Germaniya tajribasida "dual ta'lim" tizimi muhim o'rin egallaydi. Nazariy ta'lim universitetda, amaliy mashg'ulotlar esa maktab yoki o'quv markazlarida olib boriladi. Bu model bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy kompetensiyalarni real muhitda shakllantirish imkonini beradi. Germaniyada o'qituvchilar malaka oshirish kurslarida qatnashish orqali yangi metodikalarni o'zlashtirib boradi.

Yaponiyada esa "shugyo" (doimiy o'z ustida ishlash) madaniyati o'qituvchining kasbiy faoliyatining ajralmas qismi hisoblanadi. O'qituvchilar muntazam o'z faoliyatini tahlil qiladi, o'quvchilar bilan ishlashdagi yangi yondashuvlarni sinab ko'radi va natijalarni muhokama qilish orqali o'z tajribasini boyitadi. Bu tizimda o'qituvchining o'z ustida ishlashi jamiyat tomonidan yuqori qadrlanadi.

Xorijiy tajribalarni O'zbekiston sharoitiga moslashtirish imkoniyatlari

O'zbekiston ta'lim tizimida xorijiy tajribalarni qo'llashning quyidagi yo'nalishlari maqsadga muvofiqdir:

Pedagogik oliygohlarda "uzluksiz o'rganish" kompetensiyasini tayyorlov jarayonining asosiy elementi sifatida kiritish.

Bo'lajak o'qituvchilar uchun shaxsiy rivojlanish rejalari (Individual Development Plan) tizimini joriy etish.

Malaka oshirish tizimini attestatsiyaga tayyorlanish emas, balki doimiy o'rganish jarayoni sifatida tashkil etish.

O'qituvchilarning o'zaro tajriba almashish, onlayn o'quv platformalarda ishtirok etish madaniyatini rivojlantirish.

Mazkur yondashuvlar pedagogik jarayonni faollashtiradi, o'qituvchining kasbiy motivatsiyasini oshiradi hamda ta'lim sifati va samaradorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Xulosa

Xorijiy davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, "butun hayot davomida o'qish" tamoyili o'qituvchini doimiy o'zgarishlar davrida raqobatbardosh, yangilikka ochiq va ijodkor shaxs sifatida shakllantiradi. O'zbekiston ta'lim tizimida ham ushbu tamoyilni chuqurroq joriy etish uchun pedagogik oliy ta'lim dasturlarini qayta ko'rib chiqish, o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlovchi mexanizmlarni kuchaytirish zarur.

Bo'lajak o'qituvchilarni uzluksiz o'rganishga tayyorlash orqali nafaqat shaxsiy, balki milliy darajadagi ta'lim sifatini oshirish mumkin. Bu esa mamlakatda raqobatbardosh, zamonaviy fikrlaydigan, innovatsion pedagog kadrlar avlodini tarbiyalashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. OECD (2020). Lifelong Learning and Teachers' Professional Development: Global Practices. Paris: OECD Publishing.

¹ Sahlberg, P. (2015). Finnish Lessons: What Can the World Learn from Educational Change in Finland? Teachers College Press

2. Sahlberg, P. (2015). Finnish Lessons: What Can the World Learn from Educational Change in Finland? Teachers College Press.
3. Bundesministerium für Bildung und Forschung (2021). Das duale Ausbildungssystem in Deutschland. Berlin.
4. MEXT Japan (2022). Teacher Professional Development in Japan. Tokyo: Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrdagi PQ-4884-son qarori "Ta'lim-tarbiya tizimini yanada takomillashtirish to'g'risida".

